

■ ■ ■ Vi vet at økt satsing på barnehagene vil gi færre på trygd og flere i arbeid. Likevel møter mange barnehager budsjettkutt i år.

Dårlig samfunnsøkonomi

FREDAGSKRONIKK
MARI REGE

Regjeringen har ikke lykket i sitt arbeid med å få flere i arbeid og færre på trygd. Fortsatt er nesten én av fem i arbeidsdyktig alder på en helserelatert trygdeytelse. Samtidig øker andelen unge uføre.

Omfattende internasjonal forskning viser at gode barnehager er et effektivt virkemiddel for å få flere i arbeid og færre på trygd. Likevel strammer flere kommuner budsjettene til for allerede pressede barnehager.

Gode barnehager virker fordi de bidrar til at barn starter likt første skoledag, og dermed har likere muligheter for å lykkes i utdanningsløpet og arbeidslivet.

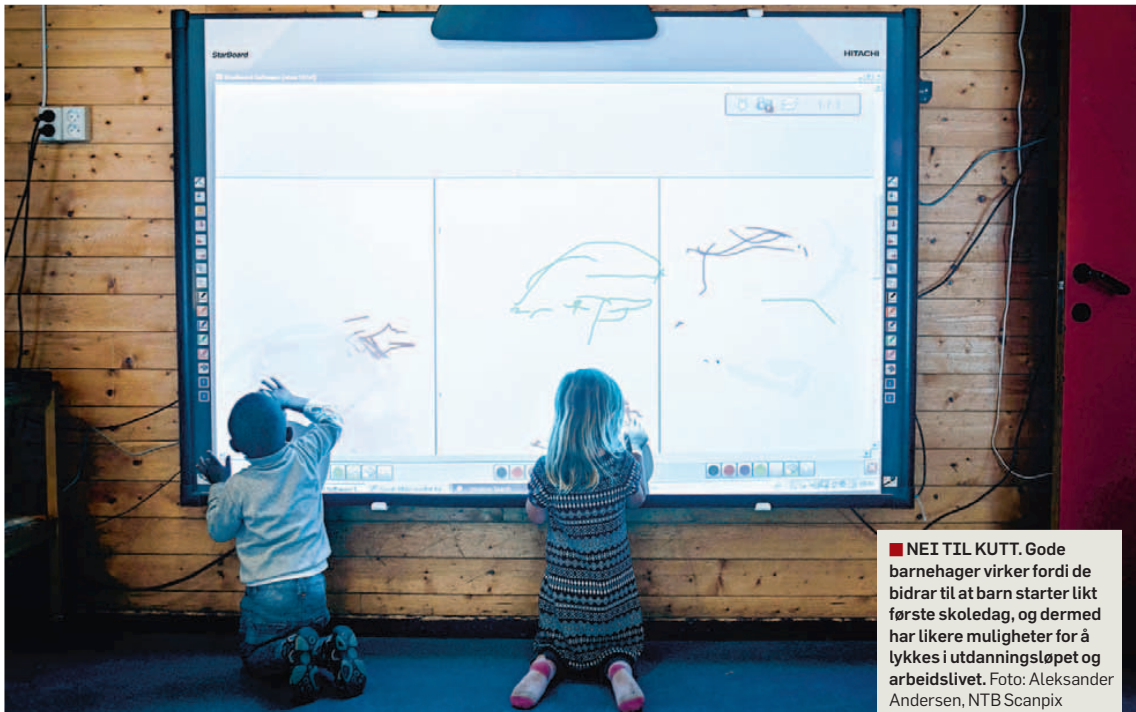
I dag er mulighetene for å lykkes i stor grad avhengig av hvilken familie barnet er født inn i – også i Norge. Flere studier viser at barn av foreldre med høy utdanning har i gjennomsnitt bedre skolekarakterer og klarer oftere å fullføre videregående skole og ta universitetsutdanning. Som voksne har de høyere lønn og færre av dem havner på trygd.

Hvorfor er det slik? Genetisk arv spiller selvsagt en rolle – smarte foreldre får smarte barn – men spiller det også en rolle hva foreldrene gjør for barna?

Flere studier fra USA viser at foreldre med høy utdanning i gjennomsnitt bruker tiden sin med barna annerledes enn foreldre med lav utdanning. De engasjerer i større grad barna i aktiviteter som forskere innenfor fagfeltet utviklingspsykologi mener er viktige for et barns utvikling – som å lese og spille brettspill sammen, hjelpe til med lekser og spørre barnet om skolearbeidet.

Gjør denne aktive tilstedeværelsen at barna i større grad lykkes i utdanningsløpet og i arbeidslivet, eller hadde barna lykkes uansett – for de har jo den genetiske arven?

Jeg har forsket på dette, sammen med Ariel Kalil, Magne Mogstad og Mark Votruba. Studien er finansiert av Norges forskningsråd og benytter registrerte data fra Statistisk sentralbyrå

■ **NEI TIL KUTT.** Gode barnehager virker fordi de bidrar til at barn starter likt første skoledag, og dermed har likere muligheter for å lykkes i utdanningsløpet og arbeidslivet. Foto: Aleksander Andersen, NTB Scanpix

som omfatter hele Norges befolkning.

I studien tar vi utgangspunkt i følgende far-barn samvariasjon: Barn med far som fullførte videregående skole, har i gjennomsnitt nesten ett år mer utdanning enn barn med far som ikke fullførte videregående skole.

Studien vår undersøker om denne far-barn-samvariasjonen er sterkere for eldre enn for yngre søsken i familier hvor far dør, sammenlignet med familier hvor far ikke dør. Isåfall kan dette skyldes at det eldste barnet fikk mer tid med far før far døde. Analysen kontrollerer for observerbare og uobserverbare familiekjennetegn, samt en rekke observerbare kjennetegn for barnet – som fødselsrekkefølge og barnets alder når far døde.

Resultatene tyder på at fars tilstedeværelse er hovedårsaken til far-barn-samvariasjonen i utdanning.

Det er viktig, fordi det betyr at barn av foreldre med høy utdanning i større grad lykkes

på grunn av noe som foreldrene gjør for dem. Da må det være mulig for skole og barnehage å kompensere for noe av det som mange barn ikke får med seg hjemmefra.

Slik er resultatene i studien vår konsistente med den omfattende internasjonale forskningen som viser at førskoletiltak rettet mot barn fra familier med lav utdanning fører til at barna presterer bedre på skolen, samt at flere fullfører videregående skole, tar høyere utdanning og lykkes på arbeidsmarkedet.

Nobelprisvinner i økonomi James Heckman forklarer de store effektene av førskoletiltak med at det vi lærer i småbarnsalderen forsterkes gjennom en «multiplikatoreffekt»: Tidlig læring fosterer mer læring. Et barn som har en velutviklet språkforståelse ved skolestart, vil lære mer i skolen enn et barn med dårlig språkforståelse, fordi et godt språk gjør læring lettere.

Det samme gjelder for såkalt ikke-kognitive egenskaper, for

eksempel konsentrasjon. Et barn som kan konsentrere seg før skolestart, vil ha lettere for å følge med på skolen og dermed ha større læringsmuligheter enn et barn som har dårlig konsentrasjonsevne.

En viktig konsekvens av multiplikatoreffekten er at forskjellene som eksisterer blant barn allerede i småbarnsalderen, vil forsterke seg i skolealder. Dette betyr at jo senere vi setter inn læringstiltak, jo mindre effektive vil slike tiltak være. Heckman underbygger sin teori med flere empiriske studier som viser at tiltak i skolen og arbeidsmarkedstiltak har begrenset betydning sammenlignet med førskoletiltak.

Denne kunnskapen tilsier at ressursene for å få flere i arbeid og færre på trygd, må gis til barnehagene. Det er derfor urovekkende at barnehager møter strammere budsjett for 2013 og må kutte i personalet.

En viktig utdanningsinstitusjon blir redusert til en oppbe-

varingsanstalt – ikke på grunn av mangel på kunnskap og engasjement blant menneskene som jobber der, men fordi det er altfor få av dem.

■ *Mari Rege, professor i økonomi ved Universitetet i Stavanger*

FLERE INNLEGG
Side 32–33

Gjestekommentar
Digitalt må bli normalt
Marianne Andreassen

Innlegg
Kostbar bankkrise
Sigrun Davidsson og Thorolfur Matthiasson

Kamp om kloke hoder
Line Brotnow og medstudenter

Sot fra vedfyring
Ellen Hambro

FREDAGSKRONIKKEN

KAREN HELENE ULLTVEIT-MOE

MARI REGE

ALEXANDER CAPPELEN

SIMEN MARKUSSEN

OLA KVALØY

KJETIL STORESLETTEN

DN

Hovedinnlegg/kronikk: Maks 4500 tegn (ca 750 ord).
Underinnlegg/replik: Maks 1500 tegn (ca 250 ord).
Kort sagt: Maks 300 tegn (ca 50 ord).
Legg ved portrettfoto

■ Alt stoff som leveres til Dagens Næringsliv, må produseres i henhold til Vær Varsom-plakaten.
■ Dagens Næringsliv betinger seg retten til å lagre og utgi alt

stoff i avisen i elektronisk form, også gjennom samarbeidspartnere.
■ Redaksjonen forbeholder seg retten til å forkorte innsendte manuskripter.

■ Debattinnlegg honoreres ikke.
Debattansvarlig: Vidar Ivarsen, tlf. 22 00 10 59 – 932 56 059 debatt@dn.no